

PENALITATS, ALEGRIES I FORMES DE VIDA DELS COLOMENCS EN EL SEGLE XVIII: QUI MANAVA A SANTA COLOMA DE FARNERS? RESSÒ, n° 286, 1997

No era pas la família Farners precisament. En el segle XI, els vescomtes de Cabrera donaren la jurisdicció del castell de Farners a Carles de Vilademany. Al llarg dels segles, per herències i unions matrimonials, aquesta jurisdicció passà als Cruïlles que aportaren el títol de marquesos de Rupit, més endavant als Perartusa que aportaren el títol de vescomtes de Joch, després a la família d'ascendència francesa dels Bournonville, i ja en el segle XVIII la jurisdicció de Santa Coloma recaigué en els comtes d'Aranda i a finals de segle, l'any 1798 els ducs d'Híxar es convertiren en els últims senyors jurisdiccional del castell, vila i terme de Santa Coloma de Farners, Castanyet, L'Esparra i Sant Miquel de Cladells i Sauleda.-

La tasca del senyor jurisdiccional era impartir justícia en nom del rei, i com a tal era l'encarregat de l'ordre públic. El senyor no vivia a la vila de Santa Coloma i per aquest motiu nomenava cada dos anys un veí de Santa Coloma que actuava com a representant seu i s'encarregava de portar a terme les seves ordres i controlar l'ordre públic: era el batlle, el qual estava ajudat per un fiscal de la Cúria (espècie de jutjats).

El senyor tenia una sèrie de privilegis i prebendes: confeccionava els bans de funcionament general de la vila, controlava les transaccions econòmiques, tenia el control de les mesures, fixava els preus de la carn i el peix, nomenava els regidors, era el patró de les presons i l'hospital, nomenava el notari...Per totes aquestes activitats cobrava unes determinades i variades quantitats que li servien per pagar als seus representants i per engruixir el seu patrimoni.

Ens aturarem avui a transcriure un ban que s'ha conservat de l'any 1725 dictat pel senyor jurisdiccional " molt ilustre y egregi Sr. Dn Francisco de Bournonville, Erill, Orcau, Perapertusa, Vilademany y Cruhillas, Marques de Rupit, vescompte de Joch, señor y Baró de la Vila y Baronia de Santa Coloma de farnes en lo bisbat y corregiment de Gerona, gentil home de Camara de sa Magestat (que Deu guarde) y cavaller del insigne orde de St. Jaume de España ".

El ban en qüestió ens permet conèixer diversos aspectes de la vida ciutadana: obligacions dels vilatans i pagesos, tipus de conreus, caça, jocs, vicis...; per manca d'espai ens entretindrem avui exclusivament en els articles d'ordre públic general, algun dels quals, dos-cents cinquanta anys més tard, no hem après encara a complir. Cada article porta al final la seva corresponent pena, quasi sempre una multa que oscil.lava

entre els tres sous i les tres lliures (correspondria al sou d'un manobre de mig dia i quinze dies respectivament). Una altra característica d'aquests bans és que premiaven el delator: si una persona denunciava que s'havia comès una infracció de les que llegirem a continuació, una part de la multa que es posava la cobrava el denunciant. Sens dubte era un estímul però al mateix temps s'intentava crear una societat policial on tothom controlava a tothom. Sense cap comentari afegit, transcriu doncs les normes per les quals es regien els nostres avantpassats:

"...que ninguna Persona de dita Vila y terme de Santa Coloma de Farnes ni de su Baronia ni qualsevols altres que troban en ella pogan ni se atrevescan publicament ni amagadament en renegar, flastomar ni jurar de Deu nostre Sr. ni de Maria Santissima Mare sua ni dels Benaventurats Sants i Santes del Paradis son pena de pagar vint sous...

"...que ninguna de ditas Personas se atrevesca treballar en dia de festa de precepta dins la dita baronia son pena de una lliura..."

"...que ninguna de ditas Personas puga dins dita Baronia jugar a ninguna manera de joch en dias de festa fins que los oficis o missas majors sien celebradas, ni tampoch quan hi hage algun combregant, mentres Nostre Señor estara fora de la Parroquial Iglesia ni quant se estara consumint en las Isglesias [...] que ninguna persona gose ni se atrevesva en dias de festa ni feyners jugar en ninguna manera a cartas, daus ni a cara girada, tiró cotxo ni a altre manera de jochs sots pena de tres lliuras [...] ni se atrevesca jugar a cartrons, a ningun general joch, a diners tirats sots pena de tres lliuras [...] podran emperó jugar en aquells jochs publichs y honestos com son bolas, botxas, bitllas, pilota y altres que son honestos; y a las cartas per entreteniment y per jugar lo beurer...."

"... que ninguna persona tant homens com donas dins dita Baronia gose ni se atrevesca barallarse uns ab altres, ni proferirse ni dirse paraulas infamatorias, injuratorias ni desonestas ni desmentirse uns a altres son pena de tres lliuras"

"...que ninguna persona dins dita Baronia gose ni presumisca portar armes privades com son pistolas, astochs, gumias, dagas y demes armas que estan privadas per sa Magestat..."

"...que ninguna persona dins dita Baronia gose ni presumisca en ninguna manera desafiar-se uns ab altres ni fer arremangos ni amenassos de armes, bastons ni pedras ni en altre manera de mans, son pena de haver de firmar treguas y altres penas majors o menors..."

"...se mana que ninguna persona de dita Baronia gose ni presumisca recullir en llurs cases ni en altre per donar menjar ni beurer a gent facinerosa..."

"...se mana que sempre que sentiran tocar o cridar a Via fos dins dita Baronia hagen de assistir ahont se trobará lo Batlle o son llochtinent..."

"...se mana que sempre y quant los regidors tindran ordre per algun servei real de donar bagatges que tots aquells que seran havisats degan trobarse ab cavalladuras o carretas a la casa o lloch y a la hora ahont los hauran assenyalat[...] Y que ningu se atrevesca per dit efecte ni altrament de tenir rahons ab dits Regidors ni menysprearlos ni parlar mal de ells sots pena de pagar la pena dobla y de ser castigats."

"...que ninguna persona gose ni se atrevesca de esta hora en havant anar de nits per los carrers ni demes paratges de dita vila de Santa Coloma de farnes y son terme sens aportar llum; so es des del primer dia de octubre fins al primer dia de mars de las huit horas de la nit en havant, i des del primer dia de mars fins al primer dia de octubre de nou horas en havant sots pena de cinc lliuras..."

"...que ninguna persona gose ni se atrevesca encara que aportas llum, anar de nits per los carrers ni parts de dita vila y terme ni de dias fent musicas, crits, alborots ni altre bulla..."

"...se mana que per lo molt que es indecent ningun habitant de dita Vila y baronia se atrevesca de esta hora en havant fumar en los llocs sagrats i plaça publica de la mateixa vila sots pena de una lliura."

"...que no hi hage persona alguna que dessa hora en havant gose ni se atrevesca en llansar al carrer de nits ni de dias agua bruta de peix ni de altre cosa que podia orins ni altres immundicias ans bé dega cada hu en son endret tenir dits carrers escombrats nets y limpios sens poderhi tenir pilas de fems ni de pedras ni de altre cosa de ambarás sens llicencia del Batlle. Y en lo estiu hagen cada dematí de escombrar y regar aquells, ni tampoch se atrevescan ningú fermar ni tenir seus conveniencia y necessitat en lo carrer ninguna cavalcadura ni tossino..."

Dos-cents cinquanta anys més tard, serveixen aquestes ordenances: posseïdors de "la veritat única" neguen el punt de vista dels altres i practiquen a bastament el crit i l'insult que ja prohibia el senyor de Santa Coloma; canvieu l'aigua bruta de peix i els fems per les burilles dels cendres dels cotxes i per les caques dels gossos; substituïu les "músiques i alborots" pels actuals volums de televisors i ràdios a les cases i cotxes.... i ens adonarem que malgrat l'avenç de la tècnica i la ciència, encara hi ha molta gent que continua menyspreant tot el que l'envolta. Més bans? No; més educació